

Inzichtelijk voor groep 1-2

Analyse doelen Jonge kind

Maart 2022

slo

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Verantwoording

2022 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: <http://jongekind.slo.nl>

E-mail: primaironderwijs@slo.nl

Inleiding

Aanbodsdoelen Jonge Kind

Op verzoek van het ministerie van OCW heeft SLO inhoudskaarten met aanbodsdoelen voor het jonge kind ontwikkeld. Ze brengen in kaart waaraan met jonge kinderen gewerkt kan worden, in de voorschoolse periode en in de eerste jaren van de basisschool. De aanbodsdoelen geven een richting waarin kinderen onderwerpen verkennen en ermee leren omgaan. Ze zijn samengesteld door SLO-specialisten op de verschillende leergebieden in samenwerking met experts en voorgelegd aan het onderwijsveld.

De inhoudskaarten met aanbodsdoelen Jonge Kind helpen pedagogisch medewerkers en leerkrachten om te komen tot een beredeneerd aanbod voor alle ontwikkelingsgebieden. Het doel is het inhoudelijk repertoire van de professionals te vergroten en versterken om zo een kwalitatief hoog aanbod aan jonge kinderen te bieden.

Observatie-instrumenten Jonge Kind

Om de ontwikkeling van peuters en kleuters te volgen, te stimuleren en te registreren zijn er diverse observatie-instrumenten op de markt. Deze observatie-instrumenten kunnen pedagogisch medewerkers en leerkrachten helpen bij het maken van inhoudelijk verantwoorde keuzes in het aanbod aan het jonge kind. Een aanbod dat zowel passend is voor kinderen met een achterstand als voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

Analyses van observatie-instrumenten Jonge Kind

Sinds 2013 analyseert SLO in hoeverre de aanbodsdoelen vóórkomen in (veel gebruikte) observatie-instrumenten voor jonge kinderen. Dit ook in opdracht van het ministerie van OCW. Bij deze analyses richt SLO zich op de doelen voor taal, rekenen-wiskunde, sociaal-emotioneel en bewegingsonderwijs*. SLO wil met de analyse een objectief beeld geven. Daarom wordt elk observatie-instrument steeds door drie analisten met een onderwijsachtergrond bekeken, voordat wordt bepaald of een doel aanwezig, niet aanwezig of deels aanwezig is in het observatie-instrument.

Analyserapportage per observatie-instrument Jonge Kind

Met de analyserapportage wordt helder welke SLO-doelen Jonge kind wel en niet in beeld gebracht worden door het observatie-instrument. Daarnaast kan de analyse-rapportage hulp bieden bij het maken van een gerichte keuze van een observatie-instrument dat past bij de eigen situatie.

Iedere rapportage bestaat uit drie delen. In het eerste deel geeft de uitgever een reactie op de uitgevoerde analyse en op de rapportage van de analyse. Het tweede deel is een objectieve beschrijving van het observatie-instrument. In het derde deel worden de analyseresultaten in tabelvorm weergegeven met een eventuele toelichting op de analyseresultaten.

Alle analyserapportages worden op dezelfde wijze weergegeven en worden gepresenteerd op de website Jonge Kind van SLO (<http://jongekind.slo.nl>)

* Vanaf 2021 worden observatie-instrumenten ook geanalyseerd op het leergebied bewegingsonderwijs.

DEEL 1: Inzichtelijk voor groep 1-2

Reactie van de uitgever

<p><i>Het doel van Inzichtelijk is het volgen, registreren en borgen van de ontwikkeling van het jonge kind. Belangrijke pijler is dat het kind leert via ontdekken, ervaren, exploreren en imiteren. Inzichtelijk helpt de leerkracht hierbij efficiënt en praktijkgericht te registreren. Het registreren van geobserveerde gegevens moet ertoe doen. Geen afvinklijstje, maar tijdens het werken in de praktijk signaleren vanuit de eigen professionaliteit en zo krachtig mogelijk kunnen registreren.</i></p> <p><i>De analyse toont aan dat vrijwel alle doelen terug te vinden zijn in Inzichtelijk. Doelen die niet of anders zijn aangeboden, zoals een aantal doelen omtrent het woordenschatonderwijs, lichten wij hieronder toe.</i></p>	
<p>Taal</p>	<p><i>De doelen m.b.t. woordenschat en woordgebruik komen niet expliciet terug in de observatielijsten van Inzichtelijk. Het woordenschataanbod wordt in het dagelijks handelen en aanbod verweven. Er wordt gewerkt aan de hand van een woordenschataanbod. Elke dag staat een woord van de dag centraal, waarbij op thematische wijze aan het woordenschatonderwijs wordt gewerkt. Op deze manier werk je automatisch aan bijvoorbeeld doelen als het uitbreiden van de receptieve en productieve woordenschat. De doelen verwerken in een observatielijst is naar onze mening tijdrovend en weinig zeggend. Overige doelen die als 'niet aanwezig' zijn aangevinkt, zijn over het algemeen doelen die niet expliciet, maar impliciet worden gecheckt. Door aan andere doelen te werken, komen ook deze doelen impliciet aan bod. Een goed voorbeeld hiervan zijn de doelen die gaan over het kennismaken met informatieve teksten, instructieve teksten en betogende teksten. Deze doelen komen impliciet aan bod omdat bij andere doelen verschillende tekstsoorten aan bod komen (maken en lezen van briefjes/recepten/tijdschriften etc), maar deze worden niet als zodanig benoemd.</i></p>
<p>Rekenen-wiskunde</p>	<p><i>Slechts 3 doelen zijn niet aanwezig. De ontbrekende doelen hebben betrekking op redeneren over gewicht, lengte of inhoud en zijn bewust weggelaten. Wij zijn van mening dat ook deze doelen voldoende geoefend worden, doordat de leerlingen werken aan de andere doelen m.b.t. deze</i></p>

	<p><i>onderdelen. Ze gaan namelijk de gesprekken aan tijdens het spelenderwijs leren. De 3 doelen die ontbreken zijn de doelen: 'redeneren over inhoud/ gewicht/ lengte in passende probleem- en conflictsituaties.'</i></p> <p><i>Doordat bij alle groottes binnen meten de verschillende fases uitgebreid aan bod komen in Inzichtelijk, zijn de kinderen druk bezig met groottes vergelijken, afpassen aan de hand van een maateenheid en meten via een meetinstrument. Maar ook de verschillende begrippen komen aan bod. Doelen waarbij volop gesproken en geredeneerd wordt.</i></p>
--	--

Deel 2: Inzichtelijk voor groep 1-2, achtergrondgegevens

Titel	<i>Inzichtelijk voor groep 1-2</i>
Auteur(s)	M. Ghijsen; R. van Noord
Uitgever	Inzichtelijk Onderwijs
Jaar van uitgave	2013 - 2021
Doelgroep	Basisonderwijs groep 1 en 2
Samenstelling van het instrument	Plannings- en registratiesysteem voor groep 1 en 2 van het basisonderwijs. Het instrument is zowel digitaal als op papier verkrijgbaar.
Doorgaande lijn	Voor kinderen van twee tot vier jaar is er Inzichtelijk peuters. Door gebruik van beide instrumenten wordt er gewerkt aan een doorgaande ontwikkeling bij het kind en is er sprake van een ononderbroken leerlijn van de peuterspeelzaal naar groep 1-2. Inzichtelijk voor groep 3 is in ontwikkeling.
Geanalyseerde onderdelen	De observatielijsten <i>Geletterdheid</i> , <i>Gecijferdheid</i> en het groepsoverzicht sociaal-emotionele ontwikkeling, zoals opgenomen in het instrument (digitale versie; februari 2022). Het onderdeel Beweging/ bewegingsonderwijs wordt nog geanalyseerd en op een later moment toegevoegd.
Uitgangspunten en doelstellingen van het instrument	<i>Inzichtelijk Onderwijs</i> heeft een digitale werkwijze ontwikkeld voor het volgen van de ontwikkeling van zowel peuters als leerlingen in groep 1-2. Door het beredeneerde aanbod krijgen pedagogisch medewerkers en leerkrachten zicht op de doorgaande leerlijnen, de (onderwijs-)behoeften van de kinderen/ leerlingen en hun opbrengsten. Er is sprake van een optimale afstemming op de ontwikkeling van de kinderen/ leerlingen. In <i>Inzichtelijk</i> werk je doel- en handelingsgericht. <i>Inzichtelijk</i> gaat uit van de speerdoelen per maand die zijn uitgewerkt in kant en klare differentiatieplannen, ook wel groepsplannen genoemd. Inzichtelijk is een kapstok waaraan verschillende spelvormen, (groeps-)activiteiten, materialen en bronnen kunnen worden opgehangen. Hierdoor behouden de

	<p>pedagogisch medewerker en leerkracht de vrijheid om vorm te geven aan zijn of haar eigen activiteiten aanbod en onderwijs zonder de leerlijnen en de wijze waarop het jonge kind zich ontwikkelt uit het oog te verliezen. Het thematisch werken is met deze werkwijze geen enkel probleem.</p> <p><i>Inzichtelijk</i> ondersteunt bij het beter registreren/ administreren, zicht krijgen op de doorgaande leerlijnen en het doelgericht werken. Dit met het doel de kracht van het spelonderwijs en betekenisvol leren niet verloren te laten gaan.</p>
<p>Korte beschrijving van visie op het jonge kind zoals aangegeven in het instrument/ de methode</p>	<p>"De ontwikkeling van het jonge kind is onlosmakelijk verbonden met het betekenisvol en context gebonden leren. De dagelijkse omgeving en de wereld om hen heen moet daarom worden meegenomen in het leerproces. Door goed te kijken naar het kind, zonder de ontwikkelingslijnen uit het oog te verliezen, kan er betekenisvol en contextgebonden worden geleerd.</p> <p><i>Inzichtelijk</i> gaat enerzijds uit van een beredeneerd aanbod. Want op die manier krijgen pedagogisch medewerkers en leerkrachten van groep 1-2 zicht op de doorgaande leerlijnen, de onderwijsbehoeften van de kinderen/ leerlingen en hun opbrengsten. Anderzijds behoudt de leidster/ leerkracht de vrijheid om vorm te geven aan het eigen aanbod zonder de leerlijnen uit het oog te verliezen."</p>
<p>Inhoud</p>	<p><i>Inzichtelijk</i> gaat uit van handelingsgericht werken en hanteert een maandelijkse cyclus van observeren, signaleren, registreren en evalueren. Het instrument bevat een planningsysteem en een registratiesysteem. In het registratiesysteem zijn observatielijsten voor beginnende geletterdheid, beginnende gecijferdheid, sociaal emotionele ontwikkeling en motoriek en bewegingsonderwijs te vinden. Voor woordenschat zijn er woordenschatpakketten per thema, met een dagelijks aanbod.</p> <p>De te observeren doelen komen eerst in de weekplanning aan bod. De planning van het aanbod (weekelementen en weekplanning) is een onderdeel van <i>Inzichtelijk</i>. Er is een logboek aanwezig. Hierin kan de leerkracht onder andere een reflectie op de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen wegzetten, maar ook gebeurtenissen die belangrijk zijn om niet te vergeten (overdracht duo-collega). Daarnaast is er een</p>

	<p>optie om een korte verslaglegging van gesprekken over een leerling vast te leggen. Met het instrument kunnen groepsplannen, leerlingoverzichten en rapporten worden samengesteld. Ook kunnen de resultaten op individueel-, groeps- en schoolniveau worden bekeken en geanalyseerd worden.</p>
<p>Aspecten taalontwikkeling</p>	<p>In de observatielijst <i>Geletterdheid</i> komen de volgende taalaspecten aan de orde:</p> <ul style="list-style-type: none"> • boekbegrip: <ul style="list-style-type: none"> ○ oriëntatie op verhaal en tekst, ○ leesplezier ○ oriëntatie op geschreven taal ○ alfabetisch principe • taalbewustzijn: <ul style="list-style-type: none"> ○ bewustzijn van zinnen en woorden, ○ nauwkeurig luisteren, ○ bewustzijn van klankgroepen, ○ rijmen, ○ isoleren van klanken, ○ synthese van klanken, ○ analyse van klanken, ○ manipuleren van klanken; • Mondelinge taalvaardigheid: <ul style="list-style-type: none"> ○ spreken ○ luisteren ○ gesprekken voeren
<p>Aspecten rekenontwikkeling</p>	<p>De observatielijst <i>Gecijferdheid</i> onderscheidt de volgende (sub)domeinen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tellen en getalbegrip: <ul style="list-style-type: none"> ○ telrij en hoeveelheden ○ getallen ○ verbanden en vergelijken ○ bewerkingen/structuur van de getallen • meten: <ul style="list-style-type: none"> ○ oppervlakte ○ lengte en omtrek ○ geld ○ tijd ○ inhoud ○ temperatuur ○ gewicht ○ verhoudingen • meetkunde: <ul style="list-style-type: none"> ○ construeren ○ opereren

	<ul style="list-style-type: none"> o oriënteren
Aspecten sociaal-emotionele ontwikkeling	<p>Het groepsoverzicht sociaal emotionele ontwikkeling is gebaseerd op de (sub)domeinen zoals deze worden onderscheiden bij de SLO-doelen Jonge kind. De volgende indeling wordt daarbij gehanteerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omgaan met jezelf, • omgaan met anderen, • sociale vaardigheden • werkhouding en concentratie, • samenwerken.
Werkwijze	<p><i>Inzichtelijk</i> werkt aan de hand van de cyclus (van een maand): speerdoelen per maand -groepsplan – weekoverzicht – observatielijst – evaluatie– speerdoelen per maand.</p> <p>Alle doelen voor de domeinen geletterdheid, gecijferdheid en motoriek zijn verdeeld over tien maanden van het jaar. Hierbij is er onderscheid gemaakt tussen de doelen voor groep 1 en groep 2. Elk (sub)domein komt een aantal keren per jaar aan de orde en levert dan de speerdoelen per maand. Aan de hand hiervan stelt de leerkracht het groepsplan samen en daarna het weekoverzicht met daarin een planning van de activiteiten.</p> <p>Elke maand wordt de bij deze maand horende observatielijsten met doelen ingevuld en daarna geëvalueerd. Op grond daarvan worden aan leerlingen eventueel persoonlijke doelen toegekend voor de komende maand. Hierna wordt de cyclus weer uitgevoerd voor de nieuwe maand.</p> <p>Het digitale instrument bevat filmpjes bij alle onderdelen van de werkwijze.</p>
Aanwijzingen voor normering	<p>De leerkracht noteert van elke leerling of deze het doel niet (-), enigszins/met hulp (+/-), voldoende (+) of op een hoger niveau (++) beheerst. Doelen worden concreet omschreven. Ook staat vermeld wanneer een of twee plusjes gescoord moeten worden. Door de gebruikte kleurcodering is meteen te zien op welk niveau de leerlingen de doelen beheersen.</p>
Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen	<p>Na het invullen van de observatielijsten volgt de evaluatie. Deze is mogelijk voor gecijferdheid en geletterdheid. De namen van leerlingen die aan het eind van de maand een doel niet hebben behaald, worden automatisch bij de juiste domeinen in de</p>

	<p>evaluatie geplaatst. De leerkracht vult daarna eventuele informatie in en bepaalt de gewenste interventie. Daarbij is keuze uit: geen actie, korte termijn-interventie (leerling komt de volgende maand automatisch in C-groep op het groepsplan), lange termijn-interventie (leerling komt in C-groep als het doel nogmaals aan bod komt) en individueel (één specifiek doel bij het onderdeel individueel op het groepsplan). Individueel wordt ingezet wanneer een leerling in zijn ontwikkeling buiten de basisondersteuning valt en een individueel handelingsplan noodzakelijk is.</p> <p>In de groepsplannen worden uitgegaan van zes niveaugroepen (drie per leerjaar). Leerlingen worden in een groep geplaatst, deels automatisch en deels handmatig. Met behulp van het groepsplan zoekt de leerkracht afstemming op de onderwijsbehoeften van zijn leerlingen. De differentiatie bij de doelen is in het groepsplan uitgewerkt, zodat het aanbod in de weekplanningen gedifferentieerd kan worden gepland. Bij elke groep kan de leerkracht de vakspecifieke behoeften noteren. Daarnaast staan de doelen en de organisatie/ aanpak vermeld.</p>
<p>Opmerkingen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De uitgever biedt trainingen voor nieuwe gebruikers waarin de visie en de werkwijze stap voor stap wordt uitgelegd. Daarnaast kunnen extra implementatiemomenten worden afgenomen, afgestemd op de wensen en behoeften van de school. • <i>Inzichtelijk</i> is aangesloten bij het Convenant Digitale Onderwijsmiddelen en Privacy.

DEEL 3: Inzichtelijk voor groep 1-2, tabel analyseresultaten op slo-doelen

Legenda:		
■	=	aanwezig
▣	=	gedeeltelijk aanwezig
□	=	niet aanwezig
n.v.t.	=	niet van toepassing

Taal

(INHOUDSKAART SEPTEMBER 2021)

Mondelinge taalvaardigheid		
Woordenschat en woordgebruik	uitbreiden van de receptieve woordenschat	□
	uitbreiden van de productieve woordenschat	□
	passende woorden gebruiken voor concrete zaken/schoolse omgang en on	□
	bekende woorden omschrijven (met woorden labelen van personen, dingen en plaatsen)	
	verschillende en nieuwe woorden kiezen en gebruiken (betekenisuitbreiding, semantiek)	□
	(nieuwe) woorden vormen (morfologie)	□
Luisteren	luisteren naar en begrijpen van uitleg over activiteiten en taken	■
	luisteren naar en begrijpen van instructies	■
	luisteren naar en begrijpen van prentenboeken, verhalen, liedjes, gedichten, (toneel)voorstellingen, belevenissen van volwassene of kind, informatie over concrete onderwerpen	■
	luisteren naar en begrijpen van de mening van anderen	■

	luisteren en begrijpen van gesproken tekst op radio, tv en internet	■
	interpreteren van wat wordt verteld (relateren aan eigen kennis en ervaring; betekenis afleiden uit intonatie en stemgebruik)	■
	benoemen van thema/onderwerp van gesproken tekst	□
	herkennen van persoon, plaats, gebeurtenis in gesproken tekst	■
	precies luisteren, ook door (met hulp) stellen van begripsvragen (inzetten van luisterstrategieën)	■
	samenvatten van wat wordt verteld	■
	(met hulp) vormen van eigen mening over (een inhoudselement van) een gesproken tekst (evalueren)	■
<p>Toelichting</p> <ul style="list-style-type: none"> Bij <i>Inzichtelijk</i> wordt aan de hand van de woordenschatpakketten aandacht besteed aan <i>woordenschat en woordgebruik</i>. In de observatielijst komt dit echter niet expliciet aan de orde. Alleen het vormen van nieuwe woorden ('<i>herkennen en maken samengevoegde woorden</i>') is aangetroffen in de lijst. De auteurs geven aan dat de werkwijze van mondelinge taalvaardigheid verschilt van die van beginnende geletterdheid en beginnende gecijferdheid. "<i>Veel onderdelen worden dagelijks en/of wekelijks herhaald en zijn hierdoor niet opgenomen in de jaarplanning. Het gaat hierbij om woordenschat en woordgebruik en daarbij het begrijpen en spreken van de taal. Dit is een proces dat dagelijks terug moet komen in het onderwijsaanbod en waarbij een stapsgewijze werkwijze van de leerkracht wordt gevraagd.</i>" 		
Spreken	vertellen voor een vertrouwd publiek (een monoloog houden): <ul style="list-style-type: none"> – uitleg geven – vertellen of navertellen van een verhaal – vertellen over een gebeurtenis of eigen ervaring 	■
	vloeiend en verstaanbaar praten zoals klinkers en medeklinkers verstaanbaar uitspreken en gebruiken van eenvoudige intonatie	■

	klanken vormen met het Nederlandse klanksysteem (fonologie)	■
	zinnen vormen (syntaxis)	■
	gebruiken van gebaren en mimiek om boodschappen te ondersteunen	■
	blijven bij het gekozen onderwerp	■
	gebruiken van eenvoudige signaalwoorden voor samenhang in een verhaal	■
	waarnemen van signalen van bekende luisteraars	■
	reageren op signalen van bekende luisteraars en aanpassen van de inhoud aan de groep	■
	(met) hulp herkennen van en afstemmen op het publiek	■
	(met) hulp herkennen van en afstemmen op spreekdoel	■
Toelichting		
-		
Gesprekken voeren	deelnemen aan geplande en ongeplande gesprekken: <ul style="list-style-type: none"> - om informatie uit te wisselen - voor discussie en overleg 	■
	reageren op elkaar, vragen stellen en beantwoorden	■
	kennismaken met verschillende gesprekssoorten (dialogo, discussie, kringgesprek)	■
	ervaren van verschillende gespreksdoelen	■
	kennismaken met en gebruiken van elementaire gespreksregels	□
	oriënteren op een gespreksonderwerp	■
	vasthouden en blijven bij het gespreksonderwerp	■
	bewust worden van verschillen tussen gesprekspartners en van omgangstaal (zoals reacties van anderen en non-verbale reacties van	■

	anderen en van gebaren en mimiek om gespreksbijdragen te ondersteunen)	
	(met hulp) kiezen en productief gebruiken van (nieuwe) woorden tijdens gesprekken	■
	(met hulp) reflecteren op eigen bijdrage aan het gesprek	■
Toelichting		
-		

Taalbeschouwing		
	gesprekken voeren over taal en taalgebruik	□
	reflecteren op taal	□
	verbeteren van taalgebruik	□
Toelichting		
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Taalbeschouwing</i> is als leerlijn niet uitgewerkt in het instrument. De doelen komen wel impliciet aan de orde bij woordenschaataanbod. 		

Lezen		
Leesplezier	ontwikkelen van leesplezier vanuit een rijke leesomgeving	□
	plezier tonen in voorlezen en boeken (leesbeleving)	■
	plezier hebben in zelf (kunnen) lezen en zelf (kunnen) voorlezen	■
	meeleven met personages in een op de leeftijd afgestemd boek	■
	ervaren van verschillende emoties in een verhaal	□
	uiten van gevoelens/mening over een voorgelezen verhaal of rijmpje	■
	zich inleven in alledaagse onderwerpen (aansluiten bij de leefwereld en bij onderwerpen die verder afstaan van het kind)	■

Toelichting

- Het doel '*ontwikkelen van leesplezier vanuit een rijke leesomgeving*' is gedeeltelijke gescoord omdat er in het groepsplan wel aandacht is voor de rijke leesomgeving, maar dit komt niet expliciet in de observatielijst terug.

Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	spelen met klanken (fonemen) en symbolen, woorden verklanken	■
	ontdekken van het alfabetisch principe (in een speelse context)	■
	deelnemen aan woord- en klankspelletjes	□
	ontdekken dat letters met klanken corresponderen	■
	herkennen en gebruiken van rijmwoorden	■
	ontdekken van de structuur van taal (tekst, zin, woord)	■
Toelichting -		
Oriëntatie op verhaal en tekst	ontwikkelen van kennis over de functies van lezen	■
	kennismaken met verhalende teksten, vooral expressief	■
	kennismaken met poëzie, simpele rijmpjes, versjes en liedjes die vooral vormvast zijn	■
	kennismaken met informatieve teksten	■
	kennismaken met instructieve teksten	■
	kennismaken met betogende teksten	□
	herkennen en onderscheiden van fantasieverhalen en realistische verhalen (fictie en non-fictie)	□
	naspelen of navertellen van een voorgelezen verhaal (met of zonder illustraties)	■
	onderscheiden van de hoofdcomponenten van een verhaal (wie, wat, waar, wanneer) (bijvoorbeeld met behulp van picto's)	■

	afleiden van de betekenis van (onbekende) woorden met behulp van de kaft en afbeeldingen bij de tekst	☐
<p>Toelichting Het doel 'afleiden van de betekenis van (onbekende) woorden met behulp van de kaft en afbeeldingen bij de tekst' is gedeeltelijk gescoord omdat er wel gesproken wordt over het voorspellen van waar het verhaal over gaat aan de hand van de afbeeldingen en de omslag, maar niet om de betekenis van specifieke woorden te achterhalen.</p>		

Schrijven		
Oriëntatie op geschreven taal	ontwikkelen van kennis van de functies van schrijven	☒
	benoemen van het verschil tussen gesproken taal en geschreven taal	☒
	ontdekken van het verschil tussen 'schrijven' en 'lezen'	☒
	achterhalen van de betekenis van geschreven taal	☒
<p>Toelichting -</p>		
Vorbereidend schrijven	spelen met lettertekens (benoemen en schrijven)	☒
	schrijven van woorden met grote eenheden	☒
	tekenen en versieren van woorden	☐
	schrijven met eigen grafische middelen (tekeningen, picto's, krabbels, symbolen)	☒
	ervaring opdoen met schrijven van woorden: <ul style="list-style-type: none"> - losse woorden - korte (2-woords)zinnen 	☒
	vertellen wat gebruikte tekens in eigen schrift betekenen	☒
<p>Toelichting Het doel 'tekenen en versieren van woorden' wordt volgens de uitgever volgend jaar toegevoegd.</p>		

Rekenen-wiskunde
(INHOUDSKAART DECEMBER 2019)

GETALLEN: Getalbegrip		
Telrij (tot tenminste 20)	de telrij opzeggen (akoestisch tellen), de structuur van de telrij verkennen en zo ver mogelijk tellen	■
	doortellen en teruggtellen vanaf willekeurige getallen	■
	omgaan met begrippen rond de telrij zoals verder, door, terug, naast, tussenin	■
	omgaan met rangtelwoorden zoals eerste, tweede... tiende, zover als je kunt; en verkennen wanneer je die gebruikt	■
	vergelijken en ordenen van getallen in de telrij en verkennen of ze ver of dicht bij elkaar in de buurt liggen	■
	tellen met sprongen (2, 5, 10)	■
	redeneren over de telrij in passende probleem- en conflictsituaties	■
	Toelichting	
-		
Hoeveelheden (tot tenminste 20)	tellen van hoeveelheden (resultatief tellen) en de regels van het tellen leren	■
	schatten van hoeveelheden	■
	vergelijken en ordenen van hoeveelheden maar ook van grotere hoeveelheden zonder precies tellen	■
	omgaan met begrippen rond hoeveelheden zoals meer/minder, meeste/minste, evenveel, weinig/veel, alles/niets, ongeveer, hoeveel	■
	handig organiseren van hoeveelheden door structureren, groeperen, op een rijtje leggen	■
	(her)kennen van getalbeelden	■
	verkort tellen	■

	representeren van hoeveelheden	■
	splitsen en samenvoegen van kleine hoeveelheden	■
	redeneren over hoeveelheden in passende probleem- en conflictsituaties	■
Toelichting		
-		
Getallen (tot tenminste 20)	herkennen, lezen en schrijven van cijfers en getallen en verkennen van grotere getallen	■
	omgaan met begrippen rond getallen zoals groter, kleiner, grootste, kleinste, gelijk	■
	oefenen met de vaste volgorde van getallen in de getallenrij	■
	vergelijken en ordenen van getallen in de getallenrij	■
	onderzoeken van getalrelaties zoals buurgetallen, groot of klein verschil	■
	verkennen van de verschillende betekenissen en functies van getallen	■
	redeneren over getallen in passende probleem- en conflictsituaties	■
Toelichting		
-		
Relaties tussen telrij, hoeveelheden en getallen (tot tenminste 20)	koppelen van telwoorden, nummers, hoeveelheden en getallen	■
	flexibel omgaan met de relatie tussen telrij, hoeveelheden en getallen	■
	nadenken over 'nul' als getal en als hoeveelheid	■

GETALLEN: Bewerkingen		
Optellen en aftrekken met hele getallen (tot tenminste 20)	handelend optellen, aftrekken en splitsen van hoeveelheden	■
	handelend omgaan met begrippen rond optellen, aftrekken en splitsen zoals erbij tellen, weghalen, erbij, nog eentje, eraf, weg, samen, over	■
	handelend optellen en aftrekken in de context van de telrij	■
	probleemoplossen, kritisch denken en redeneren over optellen, bij elkaar tellen, aftrekken, splitsen met hoeveelheden in betekenisvolle situaties	■
Toelichting		
-		
Vermenigvuldigen en delen met hele getallen (tot tenminste 20)	handelend uitdelen en verdelen van hoeveelheden maar ook met grote hoeveelheden waarbij het om de handeling gaat	■
	handelend omgaan met begrippen rond delen zoals eerlijk, oneerlijk, delen, verdelen, over, evenveel	■
	redeneren over uitdelen en verdelen van hoeveelheden in passende probleem- en conflictsituaties	■

Verhoudingen		
-	verhoudingsgewijs vergelijken en ordenen (bijv. als je groter wordt, moeten je kleren ook groter zijn)	■
	verkennen van getalsmatige verhoudingen (bijv. bij een bakrecept: voor één cake zijn 2 eieren nodig, voor 2 cakes zijn ... eieren nodig)	■
	redeneren over (kwalitatieve) verhoudingen in passende probleem- en conflictsituaties	■

Toelichting -

Verbanden		
-	gebruiken van staafdiagrammen om hoeveelheden en informatie te ordenen en te vergelijken	■
	construeren van een beelddiagram of staafdiagram	■
	aflezen van informatie uit grafische voorstellingen (beelddiagram, staafdiagram)	■
	lezen van een betekenisvolle passende tabel zoals een dag- en weekplanning van de eigen groep	■
Toelichting -		

METEN EN MEETKUNDE: Meten		
Lengte en omtrek	ontdekken en ervaren van het meten van lengte en omtrek	■
	omgaan met 'lengte' en 'omtrek' en begrippen rond lengte en omtrek	■
	omgaan met tegenstellingen tussen begrippen rond lengte en omtrek	■
	vergelijken en ordenen op lengte en omtrek	■
	meten met informele instrumenten en maten waarmee je lengte kunt uitdrukken	■
	verkennen en meten van maten van het eigen lichaam	■
	redeneren over lengte en omtrek in passende probleem- en conflictsituaties	□

Toelichting -		
Oppervlakte	ontdekken en ervaren van het meten van oppervlakte	■
	omgaan met 'oppervlakte' en begrippen rond oppervlakte	■
	omgaan met tegenstellingen tussen begrippen rond oppervlakte	■
	vergelijken en ordenen naar oppervlakte	■
Toelichting -		
Inhoud	ontdekken en ervaren van het meten van inhoud	■
	omgaan met begrippen rond inhoud	■
	omgaan met tegenstellingen tussen begrippen rond inhoud	■
	vergelijken en ordenen op inhoud	■
	meten met informele instrumenten en maten waarmee je inhoud kunt uitdrukken (blokken, bekers, flessen)	■
	redeneren over inhouden in passende probleem- en conflictsituaties	☐
Toelichting -		
Temperatuur	verkennen en ervaren van de begrippen warm en koud in verschillende situaties	■
Toelichting -		
Gewicht	ontdekken en ervaren wat 'wegen' inhoudt	■
	omgaan met begrippen rond gewicht	■
	omgaan met tegenstellingen tussen begrippen rond gewicht	■

	vergelijken en ordenen op gewicht	■
	meten met informele 'weeginstrumenten' zoals met wip, balans en handen	■
	redeneren over wegen en gewichten in passende probleem- en conflictsituaties	□
Toelichting -		
Tijd	omgaan met begrippen rond tijdsindeling zoals namen van de dagen van de week, delen van de dag, seizoenen en namen van de maanden	■
	omgaan met begrippen rond tijdsaanduiding	■
	omgaan met dagritme, weekritme en jaarritme en cyclische tijdsaanduidingen	□
	plaatsen van gebeurtenissen in tijdsvolgorde	■
	verkennen van diverse analoge en digitale klokken en de functie van een klok	■
	aflezen van tijd (hele uren) zowel op een analoge als een digitale klok	■
	gebruiken van eenvoudige kalenders	■
	meten van tijd met (informele) tijdmeters	■
	redeneren over tijd in passende probleem- en conflictsituaties	■
Toelichting <ul style="list-style-type: none"> • Doelen rond tijd komen geheel of gedeeltelijk aan de orde. Bij de tijdsbegrippen komen (eer)gisteren, vandaag, (over)morgen aan de orde. Overige begrippen ontbreken. Het ordenen van gebeurtenissen in de goede volgorde en het kunnen aangeven van het langer/korter duren van activiteiten is wel aangetroffen. 		
Geld	ontdekken dat er munten en geldbiljetten zijn met verschillende waarden	■
	omgaan met begrippen rond geld	■

	verkennen van de rol van geld bij kopen, verkopen en betalen zoals met munten en met pinpas	■
	eenvoudige geldbedragen samenstellen in hele euro's	■
	redeneren over geld in passende probleem- en conflictsituaties	■
Toelichting		
-		

METEN EN MEETKUNDE: Meetkunde		
Oriënteren in de ruimte	omgaan met meetkundige begrippen	■
	onderzoeken en omschrijven van de plaats van voorwerpen in de ruimte t.o.v. van elkaar en t.o.v. jezelf	■
	werken met eenvoudige tekeningen, bouwplaten en plattegronden	■
	onderzoeken wat wel en niet zichtbaar is vanuit bepaalde standpunten	■
	onderzoeken en ontwerpen van eenvoudige 'routes'	■
	redeneren over 'oriënteren in de ruimte' in passende probleem- en conflictsituaties	■
Toelichting		
-		
Construeren	omgaan met begrippen rond construeren	■
	construeren van ruimtelijke figuren met vrij en meetkundig constructiemateriaal	■
	voortzetten en zelf ontwerpen van ketting- en mozaïekpatronen	■

	nabouwen van een voorbeeld/foto/stappenplan met passend constructiemateriaal	■
	construeren met papier (vouwen, navouwen, knippen, bouwen) en op papier (patronen ontwerpen)	■
	redeneren over eenvoudige meetkundige problemen rond construeren	■
Toelichting		
-		
Opereren met vormen en figuren	sorteren van voorwerpen op basis van één of meer kenmerken	■
	verschillen onderzoeken en benoemen tussen driedimensionale figuren en daarbij behorende tweedimensionale figuren	■
	onderscheiden en onderzoeken van meetkundige vormen	■
	experimenteren met vormen en figuren in spiegels en spiegeleffecten	■
	spelen met licht en schaduw van vormen en figuren in zon of zaklamp	■
	redeneren over 'opereren met vormen en figuren' in passende probleem- en conflictsituaties	■
Toelichting		
-		

Sociaal-emotionele ontwikkeling

(INHOUDSKAART SEPTEMBER 2017)

Omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen		
Leren omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen van jezelf	kennis hebben van jezelf	■
	ontwikkelen van zelfvertrouwen	■
	verschillen en overeenkomsten ervaren tussen zichzelf en anderen	■
	(her)kennen van eigen emoties en gevoelens	■
	gevoelens onder woorden brengen	■
	beheersen van eigen gevoelens	■
	inschatten van eigen gevoelens, gedachten en motieven	■
	bewust omgaan met eigen gevoelens, wensen, en opvattingen en deze voor anderen begrijpelijk kunnen uiten	■
omgaan met kritiek en weigeren	■	
Toelichting		
-		
Leren omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen van anderen	kennis hebben van de ander	■
	(her)kennen en kunnen interpreteren van emoties en gevoelens van anderen	■
	inschatten van andermans gevoelens, gedachten, motieven	■
	ontdekken dat er verschillen in opvattingen bestaan	■
	kennen van sterke en zwakke punten van een ander	■
	ervaren dat door tegenstrijdige belangen conflicten kunnen ontstaan die je samen kunt oplossen	■
	openstaan voor gevoelens, wensen en opvattingen van anderen	■
	rekening houden met gevoelens en wensen van anderen	■

Toelichting -

Zelfstandigheid		
Ontwikkelen van zelfstandigheid	jezelf handhaven binnen de eigen groep	■
	vertrouwen hebben in eigen kunnen	■
	je mening kunnen geven	■
	iemand anders om hulp vragen	■
	zelfstandig taken uitvoeren	■
	stilstaan bij wat je al kunt	■
	jezelf kunnen redden	■
	zelfstandig opruimen	■
	kunnen uitstellen van behoeften	■
Toelichting -		

Omgaan met de ander		
Ontwikkelen van sociale vaardigheden en omgaan met relaties	contact zoeken met anderen	■
	vertrouwen hebben in een ander	■
	luisteren	■
	complimenten geven en krijgen	■
	spelen (met anderen)	■
	bemerken of en wanneer een ander hulp nodig heeft	■
	hulp bieden aan anderen	■
	leren van afspraken en regels	■
	verkennen en omgaan met afspraken en regels	■
	aanpassen aan nieuwe situaties	■

	bewondering tonen voor elkaars vaardigheden en mogelijkheden	■
	inzien dat thuis, op school en op straat verschillende regels nodig zijn	■
Toelichting		
-		

Werkhouding en concentratie		
Ontwikkelen van een werkhouding en concentratie-vermogen	gericht vragen kunnen stellen	■
	plezier hebben in de taak	■
	in staat zijn om iets af te maken	■
	doorzetten wanneer iets niet direct lukt	■
	zelfstandig opdrachten kunnen uitvoeren	■
Toelichting		
-		

Samenwerken		
Leren samenwerken met anderen	luisteren naar elkaar	■
	focus hebben op een gezamenlijk doel	■
	rekening houden met elkaar	■
	communiceren, overleggen, feedback geven en ontvangen	■
	van elkaar leren	■
	gemotiveerd zijn om samen te werken	■
	bewust zijn dat jezelf en anderen, samen verantwoordelijk zijn (in het proces)	■
	ervaren dat mensen in een groep van elkaar afhankelijk zijn en elkaar nodig hebben	■
	je houden aan afspraken	■
	leren organiseren	■

Toelichting

-